

århundrede som led i den danske regerings bestræbelser på at holde Danmark uden for en krig gennem et stærkt forsvar koncentreret omkring København.

2. Den temmelig ukendte, men i sit koncept meget omfattende befæstningslinie, Sicherungsstellung Nord, som blev anlagt af Tyskland under 1. Verdenskrig tværs over Sønderjylland med henblik på at forsvare Tysklands daværende nordgrænse mod et britisk angreb fra nord.

3. Det tilsammen største kompleks af alle anlæg, nemlig den antiinvasionslinie som den tyske værnemagt lod opføre i Danmark under 2. Verdenskrig som led i den såkaldte Atlantvold.

Udover en registrering og beskrivelse af anlæggene gives en kort og kyndig indførelse i anlæggenes historiske baggrund. Med hensyn til anlæggenes fremtidige status, bevaringsværdige eller ikke, aner man en anbefaling, når det om anlæggene påpeges, at de udover at være vigtige krigshistoriske og militærarkitektoniske levn også har »vidtrækkende symbolværdi for befolkningen« og »afspejler vigtige epoker i såvel Danmarks- som Verdenshistorien«.

Netop omtalte symbolværdi har været årsagen til en til tider ophidset debat i dagspressen (især den vestjyske) om den fremtidige status for de befæstningsanlæg, som behandles selvstændigt i Miljøministeriets anden publikation: de tyske bunkers fra 2. Verdenskrig. Udgivelsen er en fuldstændig gengivelse af en tysk rapport i dansk oversættelse – en rapport som udgiverne meget rimeligt anslår er udarbejdet umiddelbart efter krigens afslutning på foranledning af det danske forsvar eller Kommissionen til Besigtigelse af de tyske Befæstningsanlæg, som arbejdede i 1945-46. Redegørelsen er tydeligvis udarbejdet af en tysk militærperson, som

har detail-indsigt i både den konstruktionsmæssige og militære baggrund for anlæggene. Det gør naturligvis redegørelsen til et værdifuldt dokument for specielt interesserede – og til lidt tung læsning for anmelderen. Som udgiverne påpeger, har redegørelsen karakter af en lærebog for befæstningsbygningsingeniører.

I forventning om en større skare af specielt interesserede syd for grænsen og af autencitets-hensyn har udgiverne valgt også at gengive den tyske originaltekst in extenso. Rent teknisk har man valgt at dele publikationen op i en dansk og en tysk del.

Skal man dømme efter den folkelige interesse for f.eks. de tyske bunkers, bør Miljøministeriet med de to meget flot udstyrede udgivelser – for statusrapportens vedkommende bl.a. farvefotos og akvareller – kunne nå et publikum, som er både større og anderledes end normalt til ministeriets publikationer.

Henrik Skov Kristensen

Erik Ninn-Hansen: *Ret færd mellem jura og politik*. (Munksgaard, 1990). 171 s.

Den lille bog dækker perioden fra 9. april 1940, da Erik Ninn-Hansen var gymnasieelev i Slagelse, til hans tilbagetræden som formand for Folketinget i oktober 1989. Om virksomheden i VKR-regeringen har Ninn-Hansen tidligere skrevet fyldigt i »Syv år for VKR« (1974); dette livsafsnit er derfor ikke med. Til gengæld fylder udlændingelov og administrationen af den godt 50 af bogens sider, altså den største del af den.

På denne baggrund bliver der ikke meget plads til livshistorien forud. Det, der er, er nogle knudepunkter. De giver hovedlinierne i Ninn-Hansens liv og

er derved med til at give en øget forståelse af personen, men ikke særlig dybtgående (E. N.-H. er diskret om sin person), og der siges ikke meget, som bidrager til tidens historie. Der er dog noget om det indre organisatoriske arbejde i Det konservative Folkeparti. Til gengæld er det som hele bogen særdeles velskrevet; E. N.-H. er en stor stilist. Om de personer, han har truffet, fortæller han ikke meget. Der er, det gælder også hele bogen, en række positive og elskværdige karakteristikker; princippet synes at have været, at personer, E. N.-H. ikke kan lide, lades uomtalte. Dette gælder dog ikke ombudsmanden Hans Gammeltoft-Hansen og socialdemokraternes retspolitiske leder, Ole Espersen.

Om selve administrationen af flygtningesagen siges der meget, men ikke nyt i forhold til, hvad der har været fremme. Det er imidlertid nyttigt at have en sådan samlet fremstilling af E. N.-H.s syn på sagen, og han står ikke svagere. Derimod trænger han ikke ind til kernen, hvad enten han ikke kan eller vil. Set udefra er det nemlig åbenbart, at selve sagen omkring tamilerne, ikke kan have været det centrale. Det står fremdeles tilbage, om der var tale om et generelt politisk forsøg på at svække regeringen, også ved at skabe indre splittelse i den, eller om stærke personlige aversioner har spillet ind, eller om det var mediernes behov for at have en sag, der var det afgørende. Eller endelig om det var en blanding af alt dette – formentlig var dette tilfældet.

Vagn Dybdahl

Jørgen Elklit og Ole Tonsgaard (red.):
To folketingsvalg. Vælgerholdninger og vælgeradfærd i 1987 og 1988.
(Politica, 1989). 469 s.

Denne bog knytter an til en tidligere

bog om »Valg og vælgeradfærd«, der blev udgivet i 1984 af de samme redaktører. Tilsammen giver de to bøger en sammenhængende behandling af danske vælgerholdninger og vælgeradfærd i perioden fra begyndelsen af 1970'erne til folketingsvalget i 1988.

Bogen består af 15 kapitler samt 3 appendices, der redegør for metodiske problemer i forbindelse med vælgerundersøgelser.

1987- og 1988-valgene sættes ind i en bredere parlamentarisk sammenhæng af Palle Svensson og Nikolaj Petersen, der giver en nyttig oversigt over Schlüter-perioden i dansk politik med dens forskellige typer af nye flertalsdannelser. Dertil leverer Nikolaj Petersen en særlig analyse af det sikkerhedspolitiske valg-tema i 1988.

Det danske samfund har siden 1970 undergået store sociale forandringer. Klassestrukturen og de etablerede sociale netværk er blevet forandret. Den offentlige sektor er vokset, og der er sket en vækst og mobilisering af bl.a. de nye mellemlag. De lange linier i vælgeradfærdens klassemæssige forskydninger gives både af Ingemar Glans og Jørgen Goul Andersen, der er enige om klassetilhørsforholdets selvstændige betydning og i at fremdrage de væsentlige forskydninger i lønmodtagernes partivalg de sidste 20 år.

En gruppe artikler behandler en række af de sidste års nye politiske spørgsmål og dagsordener. Lise Togeby tager kvindespørgsmålet op og viser, at der er sket en stærk politisk mobilisering parallelt med voldsomme holdningsændringer omkring kvinders erhvervsarbejde og arbejdsdeling i hjemmet i de sidste 20 år. Konklusionen ligger i tråd med en anden artikel hun har skrevet sammen med Palle Svensson om græsrodsdeltagelsen, hvor det fremgår, at græsrodsdeltagelsen i 1980'erne i nogen grad har ændret karakter fra at være